MAKALE · SAVAŞ VE STRATEJI · KÜRESEL

Us Dosyası: Yeni Dünya Düzensizliği · 02

“Eski Savaşlar” geri mi dönüyor?

Bugünün savaşlarında yeni bir unsur yok. Değişen, eski unsurların hangi düzende, ne hızla ve kimin elinde kullanıldığı.

Dağhan YET — Kıdemli Editör, Savaş ve Strateji

İlk yayın: 16 Ekim 2026 · Güncelleme: 16 Ekim 2026 · 6 dk okuma

TEZ Bir siperin üzerinde birkaç yüz dolarlık bir dron vızıldıyor. Aşağıda çamura gömülmüş askerler, yüz yıl önce Somme'da ya da Verdun'de bekleyen dedelerinden pek farklı olmayan bir sabırla geceyi bekliyor. Gökyüzünde 21. yüzyıl, toprakta 20. yüzyılın başı. Beşinci yılına giren Ukrayna savaşından gelen görüntüler en çok bu çelişki üzerinden okundu. Savaş bir yandan hızla modernleşiyor, öte yandan çoktan geride

bıraktığımızı sandığımız bir biçime geri dönüyor gibi duruyor.

Soğuk Savaş'ın ardından Mary Kaldor gibi akademisyenler, geleceğin savaşlarını devlet dışı aktörlerin, kimlik çatışmalarının ve örgütsüz şiddetin belirleyeceğini öngörmüş, akademi başta olmak üzere pek çok aktör ve unsur bu görüşü doğru kabul etmiştir. Fakat bugün tıpkı “eski savaşlar” gibi devletler yeniden devletlerle savaşıyor, cepheler aylarca yerinden oynamıyor, başkentler yeniden mühimmat fabrikalarının kapasitesini hesaplıyor. Dolayısıyla eğer bir önceki önkabul doğruysa, şu soru pek çok kişinin aklına geliyor: Savaş eskiye mi dönüyor?

Kısa cevap hayır. Savaş eskiye dönmüyor, çünkü savaşın doğası aslında hiç değişmemişti. Savaşın unsurları sabittir, değişen ve yanılgılara yol açan ise bu unsurların kullanım biçimidir. Teknosantrik perspektifin tersine, mevzu bahis kullanım biçimini belirleyen de teknoloji değil, dönemin siyasi ve sosyal düzenidir.

Nereden nereye?

Önce "dönüş" izlenimini ciddiye almak gerekiyor, çünkü ilk bakışta bu görüş tutarlı ve güçlü gözüküyor. Son on yılın en büyük çatışmaları, 1990'ların ve 2000'lerin “yeni savaşlar” tasavvuruyla açıklanamıyor. Ukrayna'daki savaş, iki düzenli ordunun yüzlerce kilometrelik bir cephe boyunca karşı karşıya geldiği klasik bir devletler arası savaş. Buna ek olarak pek çok Soğuk Savaş çatışmasında olduğu gibi taraflar arasında belirgin bir irade asimetrisi var: Biri varlığını korumak, diğeri ise hedeflerine ulaşmak için sınırlı bir amaç için savaşıyor. Tıpkı “eski savaşlarda” olduğu gibi belirleyici olan sürpriz baskınlar ya da şimşek hızında manevralar değil. Esas belirleyici Cathal J. Nolan’ın söylediği gibi hangi tarafın daha fazla top mermisi üretebildiği, daha fazla asker toplayabildiği, yani kısacası kayıplara kimin daha uzun dayanabildiği.

Bu fenomen, yıpratma savaşının ta kendisi. Batılı ordular onlarca yıl boyunca kısa, hassas ve profesyonel savaşlara göre yapılandırıldı. Stoklar küçüldü, üretim hatları kapandı, zorunlu askerlik birçok ülkede kaldırıldı. Çünkü dönemin siyasi ve sosyal yapısı bunu gerektiriyordu. Oysa sahadaki gerçeklik, sanayi kapasitesinin, yedek gücün ve toplumsal dayanıklılığın yeniden belirleyici hâle geldiğini gösterdi. Avrupa başkentlerinde bugün konuşulan meseleler, yani mühimmat üretimi, savunma bütçeleri, seferberlik planları ve hatta zorunlu askerliğin geri getirilmesi, bir yüzyıl önceki gündemi andırıyor.

Bu tablo karşısında "savaş eskiye döndü" demek cazip. Ama bu tespit girişte de bahsedildiği gibi bir yanılgıya dayanıyor: Savaşın bir zamanlar gerçekten değiştiği varsayımına.

Unsurlar hep aynıydı

Bugünün “eskiye döndüren” araçlarına yakından bakınca, hemen hepsinin tanıdık bir geçmişi olduğu görülüyor. Cephe hattını gözetleyen ve topçu ateşini yönlendiren dronlar, Birinci Dünya Savaşı'nda aynı işi yapan gözetleme balonlarının ve keşif uçaklarının torunları. Hedefin üzerine dalan kamikaze dronlar, İkinci Dünya Savaşı'nda Londra'ya yağan V-1'lerden ilke olarak farklı değil. İki teçhizat da karşı tarafın direncini ve moralini aşındırmaya dönük bir yıpratma stratejisinin parçası. Sosyal medyadaki malumat savaşı, bildiri atan uçakların ve radyo propagandasının devamı. Siber saldırılar ise sabotajın ve şifre kırmanın modern, gelişmiş ve etkisi çok daha yüksek hâli.

Yukarıda bahsedilen unsurlar savaşın önemli bir kısmını teşkil ediyor ve kategorik olarak aynı: keşif, ateş gücü, hareket, lojistik, moral ve propaganda. Değişen, bu unsurların nasıl kullanıldığı. Geçmişle kıyaslandığında üç fark özellikle göze çarpıyor. Birincisi hız, bir hedefin tespit edilmesiyle vurulması arasındaki süre saatlerden dakikalara indi, düşman moralini düşürmek için kullanılan teknikler bir tweet kadar hızlı. İkincisi erişilebilirlik, bir zamanlar yalnızca büyük ülkelerin bütçesine sığan hava keşfi ve hassas vuruş kabiliyeti, artık ticari parçalarla orta ölçekli devletlerin, hatta silahlı grupların eline geçti. 2020'de Dağlık Karabağ'da insansız hava araçlarının oynadığı rol ya da Husilerin ucuz dron ve füzelerle Kızıldeniz'deki deniz ticaretini aksatabilmesi, bu erişim genişlemesinin örnekleri. Üçüncüsü ise güç çarpanı yani teknolojik kabiliyet, keşiften lojistiğe kadar bütün unsurların etkisini katlıyor, aynı sayıda asker ve silah, eskisinden çok daha fazla sonuç üretebiliyor.

Fakat hız, erişilebilirlik ve güç çarpanı da kendiliğinden ortaya çıkmadı. Onları mümkün kılan her ne kadar teknoloji olsa da, kullanılmalarına zemin hazırlayan siyasi ve sosyal düzen.

Kullanımı belirleyen düzen

Clausewitz, her çağın kendine özgü bir savaş türü ve kendine özgü sınırlayıcı koşulları olduğundan bahseder. Bu koşulları belirleyen, silahlardan çok siyasi ve sosyal düzendir.

Fransız Devrimi bunun en iyi örneği. Devrim orduları, eski rejimin ordularıyla büyük ölçüde aynı tüfekleri ve topları kullanıyordu. Hatta bilinenin aksine aynı eğilimleri de sürdürüyordu: Ordu mevcudunu artırmak yeni bir fikir değildi, Avrupa orduları 18. yüzyıl boyunca zaten büyümekteydi. Değişen ise toplumun kendisi ve dolayısıyla siyasi sistemdi. Tebaa artık yurttaşa dönüşmüş, savaş bir hanedanın değil ulusun meselesi olmuştu. Kitlesel askerlik bu yeni sosyal düzenin ürünüydü ve bu eğilimi daha önce akla gelmeyen bir ölçeğe taşıdı. Napoléon'un dehası yeni silahlar icat etmesinde değil, bu düzenin sunduğu insan gücünü etkin bir şekilde organize etmesi ve kullanabilmesiydi.

Yazının başına gidilirse, 1990'ların "yeni savaşlar" da aynı mantıkla okunabilir. Tek kutuplu bir dünyada küresel ülkeler arasında savaş ihtimali azalmış, şiddet Soğuk Savaş'ın ardından çöken devletlerin boşluklarında yoğunlaşmıştı. Bu boşlukların bazıları kağıt üstünde kuvvetsiz gözüken ama etkinliğini defalarca kanıtlamış düzensiz savaş unsurları ile doldurulmuş, “yeni” gibi gözüken örgütlenmelerin savaşın doğasını değiştirdiği yanılgısı doğmuştur. Nitekim kayıplara tahammülü düşük Batı toplumları müdahaleyi kısa, uzaktan ve hassas teknolojik saldırılar ile sınırlarken, savaşın taraflarının yanlış yorumlanılmasını desteklemiştir. Kısacası gözlemlenen şey savaşın doğasındaki bir dönüşüm değil, belirli bir uluslararası düzenin ürettiği bir kullanım biçimidir. Yani bu değişiklik savaşın doğasını değiştirerek “yeni savaş” tipini ortaya koymaktan ziyade sadece savaşın karakterindeki sınırlı bir değişimdi.

Bugün ise o düzen hızla çözülüyor. Çok kutuplu rekabet, devletler arası savaşı yeniden düşünülebilir kıldı, Küresel ülkelerin çekildiği her yerde, boşta kalan alanı doldurmak için rahat durmayan bir bölgesel ülke mutlaka beliriyor. Küreselleşmiş ve ticarileşmiş teknoloji şirketleri, askeri kabiliyetleri ucuzlatıp yayıyor, kitleleri seferber etmenin yolları değişiyor, moral bugün cephede olduğu kadar telefon ekranlarında da kazanılıp kaybediliyor. Eskiye dönüş gibi görünen şey, aslında yeni bir düzenin eski unsurları kendi koşullarına göre yeniden harmanlaması ve daha etkin halde kullanmasından ibaret.

Silahlara değil, düzene bakmak

Bu ayrım akademik bir incelik değil. Savaşın geleceğini teknolojiye bakarak tahmin etmeye çalışanlar, her yeni silahta bir devrim görmeye ve bir önceki devrimin yanılgısını tekrarlamaya mahkum. Asıl sorulması gereken, hangi silahın icat edildiği değil, hangi düzenin kurulmakta olduğu.

Bu, Türkiye gibi savunma sanayisi gelişen orta ölçekli ülkeler için hem fırsat hem uyarı anlamına geliyor. Erişilebilirliğin arttığı bir dünyada bölgesel iktidarlar, bir zamanlar yalnızca küresel ülkelere ait olan kabiliyetlere sahip olabiliyor. Fakat madalyonun karanlık yüzünde ise aynı imkân rakiplerine ve devlet dışı aktörlere de açık.

Savaş eskiye dönmüyor nitekim gitmeyen dönemez. Savaşın doğası yüzyıllardır olduğu gibi yerinde duruyor. Değişen ise yalnızca karakteri, yani onu kimin, nasıl ve hangi düzenin içinde kullandığı.

Görüşler yazarına aittir.

Dağhan YET

Atıf

YET, Dağhan. ““Eski Savaşlar” geri mi dönüyor?.” Us Strateji, 16 Ekim 2026. http://www.stratejikus.com/yazi/eski-savaslar-geri-mi-donuyor